

Els *pinjols* del raïm

(ALDC, V, 958. Els *pinjols* del raïm)

L'enunciat es refereix a les llavors petites del raïm (cf. també mapa 752). Els noms més freqüents són *pinjols* i *grans*, amb els seus der.; la seva freqüent aparició en plural és condicionada pel fet que hi hagi més d'un *pinjol* a l'interior del gra de raïm (en la nostra anàlisi, però, partirem del singular de cada mot). *Pinjol*, com *pinjó* 2, 6, 11, és un der. dim. de *pinja* (< PINEA), sufix que es duplica en el cas de *pinjolet* i *pinjoli* 73, 77, 81; *pinjoleta* 118, 122 presenta un femení per probable atracció de *llagoreta* 118.

Gra (*gra de[l]* raïm 12, 45, 116, 120, *gra dels babons* 99), que deriva de GRANUM, amb un pl. *gràs* (*de rim*) 4, 6, 8, 9, s'ofereix amb varietat de dim.: *granet* (pl. *grane*[θ] 100), amb el dim. *-et* (< -ITTU); *granelló* 97, dim. de **granell* (< dim. *-ell* < -ELLU), *granilló*, amb tancament de [e] > [i] per assimilació a la palatal (d'on, un primitiu *granill* 150), la var. metatitzada *grinelló* 83 (amb l'assimilada *grinyelló* 84) i el doble dim. *granillonet* 187; *granull*, amb el suf. dim. *-ull* (< -UCULU), com el de *ramulla* 'rama petita', doblement diminutivitzat en *granollet* 144, potser amb atracció del cast. *grano*.

Grana (s. XVI) prové del llat. GRANA 'grans', pl. de GRANUM (var. *graneta* 50).

Són mots d'àrea més local: *llavor* 20, 54, 55, 68, 69 (*llavor de brisa* 54), der. de LABOREM; var. dim. *llagoreta* 118, amb equivalència acústica B = G; *moll* 93, masculí de *molla* (< MEDŪLLA). Tenen una motivació semàntica més elaborada: *brisa*, d'un hispanollatí BRISA (Columel·la) on significava 'vi segon, resaigües' i que, convertit en 'conjunt de pelloses, rapa i *pinjolada* del raïm premsat o trepitjat, al qual s'ha llevat el most', s'ha pogut concretar només en una part, el 'conjunt

de *pinjols*', com ha passat amb *vinassó* 64, dim. de *vinassa* (< VĪNACĒA). *Babó* 175 (pron. *bavó*) ha sofert una equivalència acústica de *bagó* (G = V), var. de *bagot* (< *abegot*, aplicat al raïm immadur per metàfora amb el 'vagarro'). *Vinces* 164, 167, 171 és un postverbal de *vinçar* (< llat. vg. *VĪNCIARE 'llogar', de VĪNCĪRE 'íd.'), que, de 'filaments blanquinosos de l'interior del tomàquet o pebrot que sostenen les llavorettes i les uneixen a la molla o polpa del fruit', va passar a 'llavorettes', esteses a les del raïm; *vrinces* 158 i *verinces* 158, amb una bategant, s'expliquen per una atracció paronímica de *brisa* o *gra*. *Gallufo* 152, d'origen potser preromà, a partir de 'baia o fruiteta d'arbustos boscos (ginebre, savina)' s'hauria estès a 'pinjol'. *Polzim* (s. XV) 66 sembla un der. de **polze* (< POLLĪCE 'branca d'arbre tallada') amb el suf. *-im*, des del significat de 'peciol'; Coromines el relaciona amb *empotzim*, parent del cast. *alpedrín* "morques o solatge de l'oliva" (DECat). *Arútiol* 178 és una adaptació del cast. *orujo* (< llat. vg. VOLŪCLUM, cl. INVOLŪCRUM 'embolcall'), segons la correspondència pròpia de parlants bilingües, cast. /ʎ/ = cat. val. [dʒ] (com la de *nava*[dʒ]a, *seme*[dʒ]ar, etc., veg. Veny, 1994).

Des d'una perspectiva geolingüística, *pinjol* i *gra* (del raïm) ocupen la major part del territori enfront de la gran extensió de *pinjol* (del préssec); d'altra banda, en el primer apareixen unitats com *llavor*, *vinassó*, *babó*, *polzim*, *vinça*, *brisa*, desconegudes en el segon, on en trobem de diferents (*nogall*, *ruiol*).

Són mots normatius *pinjol*, *grana*, *gra*, *llavor*, des del DOrt, 1917.